

פרשת בא תשפ"ה
מכת נחש

שמות פרק ד

(א) וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהוֹן לֹא יֵאֱמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי כִּי יֹאמְרוּ לֹא נִרְאָה אֱלֹהִים יְקֻנֶּק: (ב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְקֻנֶּק מִזֶּה מַה זֶה בְּיַדְךָ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה: (ג) וַיֹּאמֶר הַשְּׁלִיכְהוּ אַרְצָה וַיִּשְׁלַכְהוּ אַרְצָה וַיְהִי לְנַחֵשׁ וַיִּנָּס מֹשֶׁה מִפְּנֵיו: (ד) וַיֹּאמֶר יְקֻנֶּק אֵל מֹשֶׁה שְׁלַח יְדְךָ וְאַחַז בְּזָבֹב וַיִּשְׁלַח יְדוֹ וַיַּחֲזֶק בּוֹ וַיְהִי לְמִטָּה בְּכַפּוֹ: (ה) לְמַעַן יֵאֱמִינוּ כִּי נִרְאָה אֱלֹהִים יְקֻנֶּק אֱלֹהֵי אֲבֹתֵם אֱלֹהֵי אֲבֹתֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב: (ו) וַיֹּאמֶר יְקֻנֶּק לוֹ עוֹד הִבָּא נָא יְדְךָ בְּחִיקֶךָ וַיָּבֵא יְדוֹ בְּחִיקוֹ וַיּוֹצֵא וְהִנֵּה יְדוֹ מִצְרַעַת כְּשֶׁלֶג: (ז) וַיֹּאמֶר הֲשֵׁב יְדְךָ אֶל חִיקֶךָ וַיִּשָּׁב יְדוֹ אֶל חִיקוֹ וַיּוֹצֵא מִחִיקוֹ וְהִנֵּה שָׁבָה כְּבָשָׂרוֹ: (ח) וְהָיָה אִם לֹא יֵאֱמִינוּ לְךָ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקוֹל הָאֵת הָרִאשׁוֹן וְהֵאֱמִינוּ לְקוֹל הָאֵת הָאַחֲרוֹן: (ט) וְהָיָה אִם לֹא יֵאֱמִינוּ גַם לְשֵׁנֵי הָאֵתוֹת הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקוֹלְךָ וְלִקְוֹת מִמִּימֵי הַיָּאֵר וְשִׁפְכֶת הַיְבֵשָׁה וְהָיָה הַמַּיִם אֲשֶׁר תִּקַּח מִן הַיָּאֵר וְהָיָה לְדָם בַּיְבֻשָׁת: (י) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְקֻנֶּק בִּי אֲדֹנָי לֹא אֵישׁ דְּבָרִים אֲנֹכִי גַם מִתְמוּל גַּם מִשְׁלֵשׁ גַּם מֵאִזְ דְּבָרְךָ אֶל עֶבְדְּךָ כִּי כָבֵד פֶּה וְכָבֵד לְשׁוֹן אֲנֹכִי: (יא) וַיֹּאמֶר יְקֻנֶּק אֱלֹהִים מִי שֶׁסָּפָה לְאָדָם אוֹ מִי יָשׁוּם אֶלֶם אוֹ חָרַשׁ אוֹ פֶקַח אוֹ עֵנָה הֲלֹא אֲנֹכִי יְקֻנֶּק: (יב) וַעֲתָה לְךָ וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה עִם פִּיךָ וְהוֹרִיתִיךָ אֲשֶׁר תִּדְבֹר: (יג) וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי שְׁלַח נָא בְּיַד תְּשַׁלַּח: (יד) וַיַּחַר אֵף יְקֻנֶּק בְּמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶהְיֶה אֶחֱידָה לְךָ וְיִדְעִתִּי כִּי תִּדְבֹר וְיִדְבֹר הוּא וְגַם הִנֵּה הוּא יֵצֵא לְקִרְיַתְךָ וְרָאָה וְשָׁמַח בְּלִבּוֹ: (טו) וְדַבַּרְתָּ אֵלָיו וְשָׁמַח אֶת הַדְּבָרִים בְּפִיו וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה עִם פִּיךָ וְעַם פִּיהוּ וְהוֹרִיתִי אֶתְכֶם אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן:

רש"י

(ב) **מזה בידך** - לכך נכתב תיבה אחת, לדרוש מזה שבידך אתה חייב ללקות, שחשדת בכשרים. ופשוטו כאדם שאומר לחברו מודה אתה שזו שלפניך אבן היא. אומר לו הן. אמר לו הריני עושה אותה עץ: (ג) **ויהי לנחש** - רמז לו שסיפר לשון הרע על ישראל ותפש אומנותו של נחש: (ד) **ויחזק בו** - לשון אחיזה הוא, והרבה יש במקרא (בראשית יט טז) ויחזיקו האנשים בידו, (דברים כה יא) והחזיקה במבושיו, (שמואל א יז לה) והחזקתי בזקנו. כל לשון חזק הדבוק לבייית, לשון אחיזה הוא: (ו) **מצרעת כשלג** - דרך צרעת להיות לבנה (ויקרא יג ד) אם בהרת לבנה היא. אף באות זה רמז שלשון הרע סיפר באומרו (פסוק א) לא יאמינו לי, לפיכך הלקהו בצרעת, כמו שלקתה מרים על לשון הרע: (ז) **ויוצאה מחיקו והנה שבה כבשרו** - מכאן שמדה טובה ממחרת לבא ממדת פורענות, שהרי בראשונה לא נאמר מחיקו: (ח) **והאמינו לקל האת האחרון** - משתאמר להם בשבילכם לקיתי על שספרתי עליכם לשון הרע יאמינו לך, שכבר למדו בכך שהמזדווגין להרע להם לוקים בנגעים, כגון פרעה ואבימלך בשביל שרה: (ט) **ולקחת ממימי היאור** - רמז להם שבמכה ראשונה נפרע מאלהותם: **והיו המים וגו'** - והיו והיו שתי פעמים. נראה בעיני, אלו נאמר והיו המים אשר תקח מן היאור לדם ביבשת, שומע אני שבידו הם נהפכים לדם ואף כשירדו לארץ יהיו בהוייתן, אבל עכשיו מלמדנו שלא יהיו דם עד שיהיו ביבשת: (י) **גם מתמול וגו'** - למדנו שכל שבעה ימים היה הקדוש ברוך הוא מפתה את משה בסנה לילך בשליחותו מתמול שלשום מאז דברך הרי שלשה, ושלשה גמין רבויין הם, הרי ששה, והוא היה עומד ביום השביעי כשאמר לו זאת עוד (להלן פסוק יג) שלח נא ביד תשלח, עד שחרה בו וקבל עליו. וכל זה, שלא היה רוצה ליטול גדולה על אהרן אחיו שהיה גדול הימנו ונביא היה, שנאמר (שמואל א ב כז) הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים, הוא אהרן. וכן ביחזקאל (כ ה) ואודע להם בארץ מצרים וגו', (שם ז) ואומר אליהם איש שקוצי עיניו השליכו, ואותה נבואה לאהרן נאמרה: **כבד פה** - בכבידות אני מדבר, ובלשון לעז בלבי"א [גמגמן]: (יא) **מי שם פה וגו'** - מי למדך לדבר כשהיית נדון לפני פרעה על המצרי: **או מי ישום אלם** - מי עשה פרעה אלם שלא נתאמץ במצות הריגתך, ואת משרתיו חרשים, שלא שמעו בצוותו עליך, ולאספקלטורין ההורגים מי עשאים עורים, שלא ראו כשברחת מן הבימה ונמלטת: **הלא אנכי** - ששמי ה' עשיתי כל זאת: (יג) **ביד תשלח** - ביד מי שאתה רגיל לשלוח, והוא אהרן. דבר אחר ביד אחר שתצא לשלוח, שאין סופי להכניסם לארץ ולהיות גואלם לעתיד, יש לך שלוחים הרבה: (יד) **ויחר אף** - ר' יהושע בן קרחה אומר כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם, וזה לא נאמר בו רושם, ולא מצינו שבא עונש על ידי אותו חרון. אמר לו רבי יוסי אף בזו נאמר בו רושם, הלא אהרן אחיך הלוי, שהיה עתיד להיות לוי ולא כהן, והכהונה הייתי אומר לצאת ממך, מעתה לא יהיה כן, אלא הוא יהיה כהן ואתה הלוי, שנאמר (דברי הימים א' כג כד) ומשה איש האלהים בניו יקראו על שבט הלוי: **הנה הוא יצא לקראתך** - כשתלך למצרים: **וואך ושמה בלבו** - לא כשאתה סבור שיהא מקפיד עליך שאתה עולה לגדולה. ומשם זכה אהרן לעדי החשן הנתון על הלב:

רמב"ג

(ג) **ויאמר השליכהו ארצה וישליכהו ארצה** - לא הבינותי למה עשה האותות למשה, כי מאמין היה משה שהקב"ה מדבר עמו. והראוי שיאמר המטה אשר בידך תשלך ארצה לפנייהם והיה לנחש, וכן באות השני, כאשר אמר בשלישי ולקחת ממימי היאור (פסוק ט). ולכן נאמנו דברי רבותינו (שמו"ר ג טז) שהיה לו הראשון רמז שספר עליהן לשון הרע, והשני להענישו בו. וזה טעם וינס משה מפניו, כי פחד שמא יענש וינשכו הנחש. וכל אדם מתרחק מן המזיק לו אף על פי שידע שאם יהיה כן בחפץ השם אין מציל מידו. ואולי אף על פי שהודיעו (לעיל פסוקים יד טו) השם הגדול שבו נברא העולם ובו נהיה כל דבר, רצה להראותו כי בו יעשו אותות ומופתים בשנוי התולדות, למען יתחזק הענין בלבו של משה וידע באמת כי על ידו יעשו בעולם דברים מחודשים. ודי למשה בשני האותות, ולא היו שם מים, על כן צוהו שיעשה האות השלישי לעיני העם:

(ט) **ולקחת ממימי היאור** - רמז להם שבמכה ראשונה נפרע מאלהותם: **והיו המים וגו'** - והיו והיו שתי פעמים. נראה בעיני, אלו נאמר והיו המים אשר תקח מן היאור לדם ביבשת, שומע אני שבידו הם נהפכים לדם ואף כשירדו לארץ יהיו בהוייתן, אבל עכשיו מלמדנו שלא יהיו דם עד שיהיו ביבשת: (י) **גם מתמול וגו'** - למדנו שכל שבעה ימים היה הקדוש ברוך הוא מפתה את משה בסנה לילך בשליחותו מתמול שלשום מאז דברך הרי שלשה, ושלשה גמין רבויין הם, הרי ששה, והוא היה עומד ביום השביעי כשאמר לו זאת עוד (להלן פסוק יג) שלח נא ביד תשלח, עד שחרה בו וקבל עליו. וכל זה, שלא היה רוצה ליטול גדולה על אהרן אחיו שהיה גדול הימנו ונביא היה, שנאמר (שמואל א ב כז) הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים, הוא אהרן. וכן ביחזקאל (כ ה) ואודע להם בארץ מצרים וגו', (שם ז) ואומר אליהם איש שקוצי עיניו השליכו, ואותה נבואה לאהרן נאמרה: **כבד פה** - בכבידות אני מדבר, ובלשון לעז בלבי"א [גמגמן]: (יא) **מי שם פה וגו'** - מי למדך לדבר כשהיית נדון לפני פרעה על המצרי: **או מי ישום אלם** - מי עשה פרעה אלם שלא נתאמץ במצות הריגתך, ואת משרתיו חרשים, שלא שמעו בצוותו עליך, ולאספקלטורין ההורגים מי עשאים עורים, שלא ראו כשברחת מן הבימה ונמלטת: **הלא אנכי** - ששמי ה' עשיתי כל זאת: (יג) **ביד תשלח** - ביד מי שאתה רגיל לשלוח, והוא אהרן. דבר אחר ביד אחר שתצא לשלוח, שאין סופי להכניסם לארץ ולהיות גואלם לעתיד, יש לך שלוחים הרבה: (יד) **ויחר אף** - ר' יהושע בן קרחה אומר כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם, וזה לא נאמר בו רושם, ולא מצינו שבא עונש על ידי אותו חרון. אמר לו רבי יוסי אף בזו נאמר בו רושם, הלא אהרן אחיך הלוי, שהיה עתיד להיות לוי ולא כהן, והכהונה הייתי אומר לצאת ממך, מעתה לא יהיה כן, אלא הוא יהיה כהן ואתה הלוי, שנאמר (דברי הימים א' כג כד) ומשה איש האלהים בניו יקראו על שבט הלוי: **הנה הוא יצא לקראתך** - כשתלך למצרים: **וואך ושמה בלבו** - לא כשאתה סבור שיהא מקפיד עליך שאתה עולה לגדולה. ומשם זכה אהרן לעדי החשן הנתון על הלב:

שמות פרק ז

(ח) וַיֹּאמֶר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר: (ט) כִּי יִדְבַר אֲלֵכֶם פְּרַעֲהַ לֵאמֹר תָּנוּ לָכֶם מוֹפֵת וְאָמַרְתָּ אֶל אֶהֱרֹן קַח אֶת מִטְּףֶךָ וְהִשְׁלֵף לִפְנֵי פְרַעֲהַ יְהִי לְתַנִּין: (י) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן אֶל פְּרַעֲהַ וַיַּעֲשׂוּ כֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְקֹנֶק וַיִּשְׁלֹף אֶהֱרֹן אֶת מִטְּהוֹ לִפְנֵי פְרַעֲהַ וְלִפְנֵי עַבְדָּיו וַיְהִי לְתַנִּין: (יא) וַיִּקְרָא גַם פְּרַעֲהַ לַחֲכָמִים וְלַמְכַשְׁפִּים וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵם חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלִהְטִיהֶם כֵּן:

רש"י

(ט) **מופת** - אות להודיע שיש צורך במי ששולח אתכם: **לתנין** - נחש: (יא) **בלהטיהם** - בלחשיהוון ואין לו דמיון במקרא, ויש לדמות לו (בראשית ג כב) להט החרב המתהפכת, דומה שהיא מתהפכת על ידי לחש: